

ПОЉСКА ШТАМПА О ЊЕГОШУ

1 „Kurjer Warszawski“ (Варшава) 1837, број 56 од 27 фебруара стр. 264, у рубрици „Допутовали су у Варшаву“, јавља да су допутовали: „Његош, бивши поручник руске војске и доктор медицине Сентимер из Беча“ и даље се набрајају неке личности мало знане.

У том самом листу, и тој рубрици, у броју 171 од 2 јула, стр. 844, јавља се да су допутовали: „Владика Његош из Петрограда“. Отпутовао је тек послје 30 јула, јер се из Варшаве јавио једним писмом свом перјанику Радовану Пиперу. Шта је радио у Варшави цио мјесец, није ми познато.

2 „Rozmaitości“ (Лавово) 1835, бр. 20, стр. 159, објавиле су notiцу сљедећу: „у Цетињу у Црној Гори изашло је дјело „Цетињски пустињак“ (1834). Аутор тога малог дјела јесте владика црногорски Петар Петровић, који има свега 21 годину.“

3 „Korespondent“ (Варшава) 1837, бр. 58, стр. 1 пише: „Владика, епископ и регент земље Црногораца, Петар Његош, пропутовао је ових дана кроз Варшаву из Беча за Петроград“. Даље у рубрици, гдје су вијести из Аустрије, наставља исти лист: „Беч 15 фебруара. Пребивао је ту од прије неког времена владика или епископ и регент Црногораца, Петар Његош, који је у овдашњим салонима скретао велику пажњу на себе. Имао је намјеру да пође у Петроград, да би наклонио тамошњи двор да се заузме код Порте противу непрестаних напада од стране арбанских паша на Црногорце. Говори се да је циљ његове посјете великим дворовима, да би добио од султана ферман са тим самим правима какве има Кнежевина Србија“.

4 „Czas“ (Краково) 1851, бр. 269 од 22 новембра, на стр. 1, у рубрици „Дио књижевни и умјетнички“, објављује фељтон под насловом „Петар Петровић Његош владика црногорски“, чија садржина гласи: „Мало је у Европи гдје су сачувани стари обичаји у потпуној чистоћи, као што је то у Црној Гори. То што нам се данас претставља као игра маште, или то што сматрамо јуначко-митичком епохом човјечанства, јесте то тамо епска стварност; јунаштва, вјере, обичаја и појмова о сасвим друкчијој цивилизацији, него ли је та, која данас влада у Европи.“

Ограђени морем и сусједима ислама, станују тамо јуначки горштаци, радећи на малим комадићима земље, и у сталној борби за добијање животних потреба и у борби са опасним сусједом Турцима, успјели су да се одупру продирању цивилизације, која ширећи се невјероватном брзином, многе народе доводи до апсурда у решавању животних питања или приморава да жртвује своју слободу на корист материјалних потреба.

Обичаји и унутрашњи односи те малене државице, која је, према мишљењу многих, уређена по примјеру старог словенског уређења, последицом су патријархалног живота. Породица је

тамо основа уређења. Њом управља најстарији у породици. То је основа државе, ако се може тај крајичак назвати државом, који је одијељен од осталог комплекса европских држава. Због таквог непримјерног положаја, као и због тога што је то крај веома сиромашан, приморани су водити сталне борбе са граничним Турцима. Тако је постало то поштовање моћи, јунаштва, куражи и освете.

Познато је да је још одавно Русија скренула пажњу на тај крај, са једне стране зато што су Руси и Црногорци једне вјере, са друге стране што Црна Гора претставља значајни терен, на које она може опријети своју источну политику. Поред свега, покушаји да утиче на унутрашњу политику Црне Горе, остали су без успеха, јер Црногорци су слијепо везани за своје републиканско уређење, те их се не би одрекли, ма за какво благо.

Утицај тај, који је тежио да се рашири само на увођење културе и извјесног поштовања права, али без нарушења политичке самосталности, био је циљем покушаја Петра Петровића другог, из породице Његоша, који је последњи црногорски владика, о ком су писали листови.

Петар Петровић Његош родио се 1818 г., још за вријеме његовог претходника владике Петра Петровића првог, који је умро 1830 г., а именован је као његов насљедник за владикау“.

Даље се говори о његовом васпитању и то у Петрограду. Тамо је учио теологију, право и нешто мало политику. Ту је писао застраио, па зато и не преводим та неистинита факта.

„ . . . Позван 1830 г. да управља својим народом, пише даље овај лист, мада је био веома млад, сматрао је да треба промијенити обичаје тих планинштака, као и начин управе. Поред свега тога Црногорци, везани за своје давне обичаје и уређења, нијесу могли вјеровати страним измишљотинама. То је била не само препрека за његов рад, али то му је створило међу његовим многе непријатеље, а чак изазвало мржњу и терор, те се на крају увјерио да не може спровести уљепшања, која је био предузео према већем плану. Тако је прошло и његово организовање правосуђа, а борба противу освете сусрела се са многим противницима.

Кад су Његошева увођења цивилизације пропала, јер су била противна обичајима Црногораца, био је приморан да се окружи Сенатом, састављеним од 12 најпознатијих људи, који га за малу плату нијесу никад напустили. Послије је изабрао 155 људи, који су према старим обичајима вршили дужност судија. То су били људи искусни и веома цијењени у земљи. Ништа више није могао учињети, све до посљедње године свог живота.

Петар Петровић био је човјек необично велики, а осим тога тако велики са лијепим и импонентним погледом. У Црној Гори, гдје су обично сви мушкарци великог раста и лијепи су, он је

сматран за највишег, али ипак то није био човјек за сабљу... Имао је велику тежњу за интелектуалним радом и васпитањем. Он, пјесник, желио је тишину и маштање, па се затварао у свом скромном малом кнежевском двору у Цетињу, престоници Црногораца. Окруживши се књигама и новинама, посвећивао је многе часове, када није био заузет управљањем, само науци и књижевним радovima.

Ако му небеса нијесу дозволила да буде политичким претставником својих земљака, зато је добио пјесничку даровитост једног црногорског пјесника. Звуци цитре Орфеја умиривали су животиње, а он је мислио да утицајем на осјећаје, може лакше свој народ спремити, како би приликом реформе, бар од његових насљедника, напредовао...

По словенском обичају спокојни његов двор био је отворен свима путницима, који су тамо долазили ради радозналости. Примао је у госте и све те који би могли дати непријатне примједбе о Црној Гори.“

„Гусле се тамо чују на сваком кораку, додаје овај лист, а сам Његош их веома цијени. Пјесме народне служе му за примјер стварању нових пјесама. Из историје свог народа бира темате и обрађује их у форми драме.

„... Патриотизам чисто словенски, велика вјера у јунаштво свога племена, осјећа се у свим његовим дјелима, која се понекад уздижу на филозофску висину“.

Говорећи о „Грлици“ и дјелима Његошевим завршава се овај фељтон: „Владика и поред тога што је свештено лице, никада није облачио мантије, већ је увијек носио српско одијело. Изговор његов био је необично лијеп. Знао је много језика, те је могао да њима влада лако. Знао је осим свог још руски, француски, италијански и њемачки“.

Др. Љубомир ДУРКОВИЋ-ЈАКШИЋ

КЊАЗ ДАНИЛО ТРАЖИ ИЗ СРБИЈЕ ПРОФЕСОРА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

У фасцикули за 1857 годину Цетињског архива чувају се два документа, из којих се види да је књаз Данило желио да надокнади своје нередовно школовање лекцијама из српскога језика од једног стручног и способног професора из Србије. То је било средином 1857 године, последије повратка из Париза, гдје је био ради протеста што је претставник Турске на Париском конгресу изјавио да он Црну Гору сматра као турску покрајину.